

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Melakhim]

[Sefer Melakhim]

Shelomoh ben Yitshak

5565 [1804/1805]

n

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9706](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9706)

מלכים ב ז ה

חרגום אישכנוי כו

האלהים ויאמר והנה יהוה עשה
ארבות בשמים היהיה כדבר
הזה ויאמר הנף ראה בעיניך
ומשם לאתאכל : (כ) ויהי-לו
כן וירמסו אתו הקעם בשער
וימת :

עויגע געטריידע פֿאָם היממעל רעגנען ,
ווירדע דים מעגליך זיין ? דאָ שפראַך
דער געטטליכע מאן : דוא ווירסט עם
מיט אייגען אויגען זעהען , אבער ניכטס
דאָפֿאָן געניסען ; (כ) אונד נונגעשאַה
איהם זאָ , דאז פֿאַלק צערדריקטע איהן
איים טהאַר , אונד ער שטאַרב .

ח (א) אלישע זאגטע צו דער פֿרויא ,
דערען זאָהן ער דאז לעבען
ערהילט , מאכע דיר אויף , ציהע מיט
דיינער פֿאַמיליע אויס דעם לאַנדע ,
אונד לאַס היך נידער וואָ דוא קאָננסט ,
דען דער עוויגע לעגטע דעם לאַנדע
הונגערסנאָטה אויף , אונד זיא ווירד
זיבען יאהרע דויערן . (ב) דיא פֿרויא
מאַכטע זיך אויף , בעפֿאַלגטע דען
בעפֿעהל דעם געטטליכען מאַננעם ,
אונד צאָג מיט איהרער פֿאַמיליע נאָך
דעם לאַנד פלשחים , וואָ זיא זיך זיבען
יאַהרע אויפֿהולט . (ג) נאָך זיבען
יאַהרען קאָם זיא פֿאַן דאָ ווידער צוריק ,
אונד

ח (א) ויאלישע דבר אל-
האשה אשר-החיה את-
בנה לאמר קומי ולכי אתי
וביתך וגורי באשר חגורי כי-
קרא יהוה לרעב וגם בא אל-
הארץ שבע שנים : (ב) ותקם
האשה ותעש כדבר איש
האלהים ותלך היא וביתה ותגר
בארץ פלשתים שבע שנים :

ג) ויהי מקצה שבע שנים והשב האשה מארץ פלשתים ותצא

לצעק

רשי

באור

ח (א) באשר חגורי . באתר דכשר
למדר . (הכשרי) . כי קרא וכו' .
אחי זמני ה' כפכא : ואף עתיד למיתי על ארעא
שבע שנין . (הכ"ל) . (ג) ותצא לצעק
וגו' . רבנן לאמה , שהחזיקו בהם אנשים .
והיתה

ח (א) ואלישע דבר חל האשה .
זה שבע שנים : כי קרא ה' לרעב .
הוא הרעב אשר הים צימיו יוא בן פתוא :
ג) חל ביתה וחלשדה . שהחזיקו בה
גזלנים

מ כ ל י ו פ י

ז (ב) השליש , תאר והוא הקנין , או יקרא בן אשר הוא תחת המשנה : אשר למלך , למ"ד
במקום ה"א הידועה , כן דעת קנת מרקדקים ויש לפרש , כמשמעו אשר למלך דבק עם
השלים כאילו כתב אשר למלך אשר נשען : (ט) היום הזה , העת : אל שערי פועל משער :
ויגידו להם , ל' יחיד ול' רבוי , אל כל . שער והם ה' רבים : (יג) ההמון , קבוץ פי' הריק"ס
הכס כחש'י ככל המון ישראל כלומר אם תאמר איך לא נשאר רק חמשה הכנס ככל המון אשר
תמו : (יד) ויקחו שני רכב סוסים , פי' שנים סוס'י ורכב'י עליהם : בהחפזם , מקור :

אונד גינג צום קעניג , איהן וויגען
 איהרעס הויזעס אונד אקקערס אום
 הילפע אן צו פלעהען . (ד) דער קעניג
 אונטערהילט זיך גראדע מיט גחזי , דעם
 בעדיהנטען דעם געטטליכען מאַנעס ,
 אונד זאגטע צו איהם : ערצעהלע מיר
 דאָך אללע גראַסע טהאַטען , דיא אלישע
 פֿערדיכטעטע ; (ה) אונד אינדעם
 ער דעם קעניג ערצעהלטע , וויא אלישע
 איינען שטערבענדען ווידער צום לעבען
 צוריק בראַכטע , זיה ! דאָ קאַם דיא
 פֿרוי , אן דערען זאָהן ער דיזעס
 פֿאַלצאָג , אונד פֿלעהטע דען קעניג
 אן , וועגען איהרעס הויזעס אונד
 אַקקערס . דאָ שפראַך גחזי : מיין
 קעניגליכער הערר ! דאז איזט דיא
 פֿרויא , אונד דים איהר קינד , וועלכעס
 אלישע דאז לעבען ערהילט . (ו) דער
 קעניג בעפֿראַגטע דיא פֿרויא , אונד זיא
 ערצעהלטע איהם אַללעס ; ער גאַב
 איהר הירויף איינען האַפֿטעדיהנטען
 מ'ט , דעם ער אויפֿטרוג : שאַפֿע איהר
 איהר אייגענטהום ווידער , אונד אויך דען
 גאַנצען ערטראג דעם אַקקערס , פֿאַן
 דער צייט אן , דאס זיא דאז לאנד פֿער
 לים , ביס יעצט . (ז) אלישע רייזטע
 נאָך דמשק . בן הדר , דער קעניג פֿאַן
 ארם , וואָר דאמאַלס קראַנק , אונד אלס
 מאן איהם מעלדעטע , דער געטטליכע

לַעֲעֹק אֶל-הַמֶּלֶךְ אֶל-בֵּיתָהּ וְאֶל-
 שָׂרָה : (ד) וְהַמֶּלֶךְ מְדַבֵּר אֶל-
 גַּחְזִי נֶעֱרַר אִישׁ-הָאֱלֹהִים לֵאמֹר
 כִּפְרָה נָא לִי אֵת כָּל הַגְּדֻלוֹת
 אֲשֶׁר-עָשָׂה אֵלִישָׁע : (ה) וַיְהִי
 הַיּוֹם מִכְּסַּפֵּר לַמֶּלֶךְ אֶת-אֲשֶׁר
 הֶחְיָה אֶת-הַמֵּת וְהֵנָּה הָאִשָּׁה
 אֲשֶׁר-הֶחְיָה אֶת-בְּנָהּ לַעֲקֹתָי-
 הַמֶּלֶךְ עַל-בֵּיתָהּ וְעַל-שָׂרָה
 וַיֹּאמֶר גַּחְזִי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ זֹאת
 הָאִשָּׁה וְזֶה בְּנָהּ אֲשֶׁר-הֶחְיָה
 אֵלִישָׁע : (ו) וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ
 לָאִשָּׁה וְהַסִּפֵּר-לּוֹ וַיִּתֵּן-לָהּ
 הַמֶּלֶךְ סָרִיס אֶחָד לֵאמֹר הָשִׁב
 אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לָהּ וְאֵת כָּל
 הַבּוֹאֹת הַשָּׂדֶה מִיּוֹם עֲזָבָהּ אֶת-
 הָאָרֶץ וְעַד-עַתָּה : (ז) וַיָּבֹא
 אֵלִישָׁע דְּמִשְׁק וּבֶן-הַדָּד מֶלֶךְ-
 אֲרָם חָלָה וַיִּגְדֻלוּ לֵאמֹר בָּנָה
 מֵאן אִיהֶם מַעֲלֵדֵעֵט , דער געטטליכע

מאן איש

ב א ו ר

והיתה מנקהת קרקעותיה ופירושיה , מיום נסעה . (לכ"ג) . אל ביחה וא שרה . על
 ביתה ועל חקלה (הכסדי) . (ו) וישאל המלך לאשה וגו' . רובה לאמר , שכנר שאל לה זה
 הענין מספר גחזי שעה אלישע מהגדולות , ותספר לו , שהענין הוא כן . (לכ"ג) . סרים
 אחד . בתרגומו גאון , והוא סרים כמשמעו שכתרו ביכיו . ואף על פי שהמעשה הזה
 חסור בישראל , היו להם למלכי ישראל סריסים , שהיו לוקחים אותם מן הגויים , או שהיו
 סריסים מחמת סולי , והם בנתי המלכים , כדי לעמוד בפני הנשים , כמו שכתוב (חסתר
 ב' ג') סרים המלך שומר הנשים . (ד"ק) . לאמר וכו' . טרה שיטיב לה את כל אשר לה
 מהקרקעות , ואת כל תבואת השדה , מיום עזבה את הארץ . ואולם מהבית לא טרה לתת לה
 שכירות , וזאת קצת ראיה , שהדר נספר חסירו שלא מדעתו , אינו קייב להעלות לו שכר . (מדברי
 לכ"ג) . (ז) ויבא אלישע דמשק . למחזיק את קוחל

מלכים ב ה

תרגום אשכנזי כז

אִישׁ הָאֱלֹהִים עַד-הַנְּהַר :
 (ח) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-חֻזַּי אֵל
 קַח בְּיָדְךָ מִנְחָה וּלְךָ לְקַרְאֵת
 אִישׁ הָאֱלֹהִים וּדְרֹשׁתָּ אֶת-יְהוָה
 מֵאוֹתוֹ לֵאמֹר הַאֲחִיהַּ מִחֲלֵי זֶה :
 (ט) וַיֵּלֶךְ חֻזַּי לְקַרְאֵתוֹ וַיִּקַּח
 מִנְחָה בְּיָדוֹ וְכָל-טוֹב דְּמִשְׁק
 מִשָּׂא אֲרָבָעִים גָּמַל וַיָּבֵא וַיַּעֲמֵד
 לִפְנֵי וַיֹּאמֶר בְּנֵךְ בֶּן-הַדָּר מִקֶּדֶר
 אָרַם שְׁלַחְנִי אֵיךְ לֵאמֹר הַאֲחִיהַּ
 מִחֲלֵי זֶה : (י) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי
 אֱלִישֶׁעַ לֵךְ וְאֵמַר לֹא חִיהַּ
 הַחַיִּיהַּ וְהִרְאֵנִי יְהוָה כִּי-מוֹת
 יָמוּת : (יא) וַיַּעֲמֵד אֶת-פָּנָיו
 וַיִּשָּׂם עַד-בֶּשׂוּ וַיַּבֵּךְ אִישׁ הָאֱלֹהִים :
 (יב) וַיֹּאמֶר חֻזַּי מְדוּעַ אֲדַנִּי

רש"י בכה

מאן איזט היר אנגעקאממען ?
 (ח) זאגטע ער צו חזאל : נים געשענקע
 מיט , געה' הין צו דעם געטטליכען
 מאננע , אונד בעפראגע דורך איהן דען
 עויגען : אב איך פאן דזער קראנקה
 הייט גענעזען ווערדע ? (ט) חזאל
 גינג צו איהם (צודעם געטטליכען מאן) ,
 נאדם געשענקע מיט , פאן אללעם ,
 וואס דמשק קאסטבארעם האטטע ,
 פירציג קאמעללאסטען , אונד זאגטע ,
 אלס ער פאר איהם שטאנד : דיין זאהן ,
 בן הדר , קעניג פאן ארם , שיקט מיך צו
 דיר , לעסטדיך פראגען : ווערדע איך פאן
 דזער מיינער קראנקהייט גענעזען ?
 (י) אלישע אנטווארטעטע איהם :
 געה' , זאגע איהם , דוא ווירסט פאן
 דער קראנקהייט גענעזען , דער עויגע
 לעסט מיך אבער זעהען , דאס ער אומ-
 קאממען ווירד . (יא) הירויף וואנדטע
 ער דאז געויכט הינוועג , הילט איינע
 לאנגע צייט איננע , ענדליך וויינטער
 געטטליכע מאן . (יב) דא שפראך
 חזאל : ווארום וויינט מיין הערר ? אונד
 ער

באור

חזאל , כדבר ה' אשר דבר אל אליהו , כמו
 שפירשתי למעלה . (מדברי רד"ק) .
 (ט) וכל טוב המשק וגו' . הנה אשכנז ,
 שזאת היא המנחה , שלקח בידו , רובה
 לאמר , ברשותו , ומהיה וי' וכל טוב כפ"א
 רפה בלשון ישמעאל , רכזני לומר , שהיה
 ללא ענין , והרצין בו , כל טיב דמשק .
 (י) ומהראני ה' כי מוח ימות .
 כלומר מן הקולי , אס לא ימות , אבל הראני
 ה' כי ימותו . ולפיכך כשאמר אישע לחזאל ,
 כי יהיה מלך על ארם , אמר לו והראני ה'
 כי מוח ימות , הבין חזאל , כי רצה לומר לו שהיה ימותו ,
 (יב) ויעמד אה פניו וישם עד בש . ואסתר ית אכזבי , ואוריק עד סני .
 (הכסדי) . וכן מתרגם אשכנזית . (יב) מכצריהם השלח באש . כרכיהון
 תוקיד בכורא . (הכ"ל) . ועולג'יהם חרטש . ענין הפלת העוללים על הקרקע
 או בקירות , דרך אכזרית . ומרגס יוכתן

גזלנים : (ז) ויבא אלישע דמשק .
 להחזיר את גחזי בתשובה : (י) חיה
 תחיה . כלפי חזאל אמר שיחיה תחת
 בן הדד למלכות : (יא) ויעמוד את פניו .
 פנים של זער שלו שהיה יוצק לבכות
 העמידם שלא יבכה בפני חזאל וישם לבו
 לעמוד ולהתאפק : עד זום . כמו זושש
 ולא יכול להתאפק ויבך : (יב) תרטש .
 לשון
 כי מוח ימות , הבין חזאל , כי רצה לומר לו שהיה ימותו ,
 (יב) ויעמד אה פניו וישם עד בש . ואסתר ית אכזבי , ואוריק עד סני .
 (הכסדי) . וכן מתרגם אשכנזית . (יב) מכצריהם השלח באש . כרכיהון
 תוקיד בכורא . (הכ"ל) . ועולג'יהם חרטש . ענין הפלת העוללים על הקרקע
 או בקירות , דרך אכזרית . ומרגס יוכתן

בכה ויאמר כי ידעתה את אשר-
 העשיתי לבני ישראל רעה
 מבצרותיהם השלח ביש
 ובהריהם בחרבתה הרגועלליהם
 הרטש והרחיהם תבקע :
 (יג) ויאמר חזהאל כי מה עבדך
 הפלב כי יעשה הדבר הגדול
 הזה ויאמר אלישע הראני הנה
 אחך מלך על-ארם : (יד) וילך
 מאת אלישע ויבא אל-אדניו
 ויאמר לו מה אמר לך אלישע
 ויאמר אמר לי חיה החיה :
 (טו) ויהי ממחרת ויקח המכבר
 ויטבל במים ויפרש על-פניו
 וימת וימלך חזהאל תחתיו :
 (טז) ובשנת חמש ליורם בן
 אחאב

אחאב

רשי

לשון זיקוע המעים ואז לכולן וקשתו
 גערי' תרטשנה (ישעי' י"ג י"ח) :
 והריתיה' מעוברות שלהם : (טו)
 המכבר תרגם יונתן גונכא וכן ותכסהו
 בשמוכ' (שופט' ד' ל"ט) תרגם בגונכא
 והוא בגד : ויפרש על פניו להנטין :
 (טז) ובשנת חמש וגו' יהושפט המליך

חת

מתרגם אשכנזית • ויטבל במים • הנה טבל אותו במים קרים • כי היה מתרעס בן
 הדד מתגברות המוס הכרי • ועשה זה להשקיט המוס ההוא • וזה עזר למהר המות •
 ומלך חזאל תחתיו • כמו שאמר לו אלישע • (מדברי רלב"ג) • (טז) ובשנת חמש
 וגו' • חמש שזכר עומד במקום שנים • וכירוש חמש
 ליהושפט

ער אנטווארטעטע : ווייל איך ווייס ,
 וואס פיר אונגליק דוא דען קינדערן
 ישראל'ס צופיגען ווירסט , איהרע
 פעסטונגען ווירסט דוא פערברענגען ,
 איהרע יינגלינגע מיט דעם שווערד אומ-
 ברינגען , איהרע זייגלינגע צערשמעט-
 טערן , אונד דען שוואנגערן דען לייב
 אויפרייסען לאססען • (יג) חזאל
 זאגטע : ווער איזט דיין קנעכט , דער
 הונד , דאס ער זא עטוואס גראסעס
 אונטערנעהמען קעננטע ? אלישע ער-
 ווידערטע : דער עוויגע צייגטע דיד מיר
 אלס קעניג פאן ארם • (יד) חזאל
 פערלויס גון אלישע , גינג צו זיינעם
 העדרן , אונד אלס דיווער איהן פראגטע :
 וואס האט אלישע דיר געזאגט ? זא
 אנטווארטעטע ער : ער זאגטע מיר :
 דוא ווירסט ווידער גענעווען • (טו) אבער
 דען טאג דארויף נאהם ער איין קיססען ,
 טויכטע עס אין וואססער , אונד
 ברייטעטע עס איבער בן הדד'ס געזיכט ,
 וואדורך ער שטארב ; אונד חזאל
 רעגורטע אן זיינער שטעללע • (טז) אים
 פינפטען רעגירונגס יאר יורם'ס , זאהן

באור

חטוף , דומה למה שאמרו רבותינו ז"ל או
 שטרפה כחול • (רד"ק) • והרחיהם
 תבקע • ומעדיתיכון תבוע • (הכש"י) •
 (יג) כי מה • מלת כי במקום הזה קשה מאד
 להולמה • ואולי היא חסרה ה"א , ותורה
 לשאלה , כמו הכו אמרתי הנו לי (איוב'
 כ"ב) • ובאה פה שאלה כפולה , וכמוהו רבי'
 הראני ה' אותך מלך על ארם • הנה
 זאת היא משימת חזאל למלך , שאמר השם
 יתברך לאליהו • (רלב"ג) • (טו) ויקח
 המכבר • הוא הכר , כמו (שמואל א' י"ט י"ג)
 מתרגם אשכנזית • ויטבל במים • הנה טבל אותו במים קרים • כי היה מתרעס בן
 הדד מתגברות המוס הכרי • ועשה זה להשקיט המוס ההוא • וזה עזר למהר המות •
 ומלך חזאל תחתיו • כמו שאמר לו אלישע • (מדברי רלב"ג) • (טז) ובשנת חמש
 וגו' • חמש שזכר עומד במקום שנים • וכירוש חמש
 ליהושפט

מלכים ב ה

הרגום אישכנוי כח

אחאב מלך ישראל ויהושפט
 מלך יהודה מלך יהורם בן
 יהושפט מלך יהודה : (יז) בן
 שלשים ושתים שנה היה
 במלכו ושמנה שנה מלך
 בירושלם : (יח) וילך בדרך
 מלכי ישראל כאשר עשו בית
 אחאב כי בת אחאב היתה לו
 רשי לאשה

אחאב , קעניגס אין ישראל , (שטארב)
 יהושפט , קעניג פאן יהודה , אונד זיין
 זאָהן יהורם רעגירטע גונמעהר גאנץ
 אַלליין איבער יהודה . (יז) צווייג
 אונד דרייסיג יאָהר וואָר ער אלט , אַלס
 ער דיא רעגירונג אַנטראַט , אונד אַכט
 יאָהרע רעגירטע ער אין ירושלים .
 (יח) ער וואָנדעלטע אויף דעם וועג
 דער קעניגע ישראל'ס , אַהמטע אחאב'ס
 רוזיע נאָך , דען ער האַמטע איינע
 טאכטער אחאב'ס צור פֿרויא , אונד
 טהאט

באור

ליהושפט , ומאומתי מוכה לו ליהושפט אלו
 חמש שנים? ממלכת רמות גלעד , כן פירש
 בעל סדר עולם , כי במלכות רמות גלעד
 היה ראוי יהושפט שיהרג , שהלך לעזור לרשע ,
 וכצועק תלו לו שבע שנים , ולסוף חמש שנים
 מאותה שעה , שהיו חמש שנים ליורם בן
 אחאב , וחזר יהושפט ממלכת עמון ומואב
 וזר שער עם מלך ישראל , מאחר שהרגו אותם , באו והמליכו את יורם בן יהושפט על יהודה ,
 ומלך שתי שנים בחיי אביו , ומה שאמר למעלה (א' יז) וימלך יהורם בשנת שתיים ליהורם
 בן יהושפט , שדמה כי יהורם בן יהושפט מלך קודם יהורם בן אחאב שתי שנים , הנה כי
 מלך יהורם בחיי יהושפט אביו שבעה שנים , ללא המליכו אז , אלא כיון שהיה ראוי יהושפט
 ליהרג , מנה מאותה שעה המלכות לבנו , אבל לא המליכו אלא שתי שנים בחייו . ואני תמה
 מדבריו , שהוא אומר כי במלכות רמות גלעד נגזר עליו הגזירה , ומאותה שעה מנה המלכות
 לבנו שבע שנים , והנה בשנת חמש ליורם בן אחאב שלמו אותם שבע שנים , שהרי אחזיהו בן
 אחאב מלך שתי , ואיך היה שנה קמישית לגזירה ליורם? זה לא יתכן , ואיך המליכו שתי שנים
 בחייו? והלא כשהיו ליורם חמש שנים ממלכותו מת יהושפט , כי לא היה אחר אחאב שבע שנים ,
 ועוד איך אמר מאחר שהרגו עמון ומואב והר שער , בחזרתן באו והמליכו את יהורם בן יהושפט?
 ואותה מלכות לא ראינו שהיה שם מלך ישראל , ועוד כי אותה מלכות היתה בימי אחזיהו בן
 אחאב , ועדיין לא מלך יהורם בן אחאב , עד מות אחזיהו עם אחזיהו בן אחאב , לעשות אביו .
 (ב' כ' ל"ה ל"ז) שאחרי המלכות הזאת התחבר יהושפט עם אחזיהו בן אחאב , כי כן עָלָנו בדברי הימים
 אלא פירוש ויהושפט ומת יהושפט , כי בשנת חמש ליורם מת יהושפט ומלך יהורם בנו שנית ,
 כי כבר מלך בחיי אביו שבע שנים , כמו שפירשנו , ועתה כשמת אביו מלך מלכות שלמה בלא
 מערער , כי הרג את אחיו והתחזק במלוכה , כמו שכתוב בדברי הימים (ב' כ"א ד') . ואם
 חסרה מלת ומת , אין תמה בזה , כי הענין מובן מהפסוק , וכמוהו רבים במקרא חסירי מלה
 לפי שיוצא ענינה מהפסוק , וכדומה לזה (משלי כ"ח ט"ז) נגיד חסר תבונה ורצ מעשקות שוכא
 בנע יאריך ימים , שחסר ימות , פירוש נגיד שהוא חסר תבונות ורצ מעשקות ימות , אבל
 נגיד שהוא שוכא בנע יאריך ימים , כן בזה הפסוק , אחרי שזכר כי בשנת חמש ליורם בן אחאב
 מלך יהורם בן יהושפט , מובן מהפסוק כי מת יהושפט , כי אותה שנה מת , ולפיכך אמר
 יורם יי , כאילו אמר ויהושפט מת , ושמנה שנים מלך יהורם בן יהושפט . (רד"ק) .
 (יט) לחח

את יורם בחייו שתי שנים כשחזרו מן
 הכולחמו' שנלחמו במלך מואב כך שנויה
 בסדר עולם בשנת חמש ליהורם ויהושפט
 לשנת חמישית שנגזרה גזרה על יהושפט
 ליהרג ברמות גלעד אף שתלה לו בשביל
 שזעק
 וזר שער עם מלך ישראל , מאחר שהרגו אותם , באו והמליכו את יורם בן יהושפט על יהודה ,
 ומלך שתי שנים בחיי אביו , ומה שאמר למעלה (א' יז) וימלך יהורם בשנת שתיים ליהורם
 בן יהושפט , שדמה כי יהורם בן יהושפט מלך קודם יהורם בן אחאב שתי שנים , הנה כי
 מלך יהורם בחיי יהושפט אביו שבעה שנים , ללא המליכו אז , אלא כיון שהיה ראוי יהושפט
 ליהרג , מנה מאותה שעה המלכות לבנו , אבל לא המליכו אלא שתי שנים בחייו . ואני תמה
 מדבריו , שהוא אומר כי במלכות רמות גלעד נגזר עליו הגזירה , ומאותה שעה מנה המלכות
 לבנו שבע שנים , והנה בשנת חמש ליורם בן אחאב שלמו אותם שבע שנים , שהרי אחזיהו בן
 אחאב מלך שתי , ואיך היה שנה קמישית לגזירה ליורם? זה לא יתכן , ואיך המליכו שתי שנים
 בחייו? והלא כשהיו ליורם חמש שנים ממלכותו מת יהושפט , כי לא היה אחר אחאב שבע שנים ,
 ועוד איך אמר מאחר שהרגו עמון ומואב והר שער , בחזרתן באו והמליכו את יהורם בן יהושפט?
 ואותה מלכות לא ראינו שהיה שם מלך ישראל , ועוד כי אותה מלכות היתה בימי אחזיהו בן
 אחאב , ועדיין לא מלך יהורם בן אחאב , עד מות אחזיהו עם אחזיהו בן אחאב , לעשות אביו .
 (ב' כ' ל"ה ל"ז) שאחרי המלכות הזאת התחבר יהושפט עם אחזיהו בן אחאב , כי כן עָלָנו בדברי הימים
 אלא פירוש ויהושפט ומת יהושפט , כי בשנת חמש ליורם מת יהושפט ומלך יהורם בנו שנית ,
 כי כבר מלך בחיי אביו שבע שנים , כמו שפירשנו , ועתה כשמת אביו מלך מלכות שלמה בלא
 מערער , כי הרג את אחיו והתחזק במלוכה , כמו שכתוב בדברי הימים (ב' כ"א ד') . ואם
 חסרה מלת ומת , אין תמה בזה , כי הענין מובן מהפסוק , וכמוהו רבים במקרא חסירי מלה
 לפי שיוצא ענינה מהפסוק , וכדומה לזה (משלי כ"ח ט"ז) נגיד חסר תבונה ורצ מעשקות שוכא
 בנע יאריך ימים , שחסר ימות , פירוש נגיד שהוא חסר תבונות ורצ מעשקות ימות , אבל
 נגיד שהוא שוכא בנע יאריך ימים , כן בזה הפסוק , אחרי שזכר כי בשנת חמש ליורם בן אחאב
 מלך יהורם בן יהושפט , מובן מהפסוק כי מת יהושפט , כי אותה שנה מת , ולפיכך אמר
 יורם יי , כאילו אמר ויהושפט מת , ושמנה שנים מלך יהורם בן יהושפט . (רד"ק) .
 (יט) לחח

לאֲשֵׁחַ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה :
 (וט) וְלֹא־אָבָה יְהוָה לְהַשְׁחִית
 אֶת־יְהוּדָה לְמַעַן דָּוִד עַבְדּוֹ
 כִּי־אָמַר יְהוָה לֹא לְתַתּוֹ לֹא נִיר
 לְבָנָיו כָּל־הַיָּמִים : (כ) בְּיָמָיו
 פָּשַׁע אֲדוֹם מִתַּחַת־יַד יְהוּדָה
 וַיִּמְלְכוּ עֲלֵיהֶם מְלָכִים : (כא) וַיַּעֲבֹר
 יוֹרָם צְעִירָה וּבְלִי־הָרֶכֶב עִמּוֹ
 וַיְהִי־הוּא קָם לְלִילָה וַיִּכָּה אֶת־
 אֲדוֹם הַסָּבִב אֵלָיו וְאֵת שְׂרָי
 הָרֶכֶב וַיָּגֶם הָעַם לְאֲדָה־לֵוִי :
 רש"י (כב) וַיִּפְשַׁע

טהאט , וואס דעם עוויגען מיספיל .
 (יט) אבער דער עוויגע וואללטע יהודה
 ניכט פערטילגען , וועגען זיינעם
 קנעכטעס דוד , דא ער איהם פערהים
 איהם אונד זיינען נאכקאממען אויף
 איממער איינע העררשאפט צו לאססען .
 (כ) אונטער זיינער רעגירונג פיל אדום
 פאן יהודה אב , אונד זעצטן איינן קעניג
 איבער זיך . (כא) יורם צאג דאָהער
 נאך צעיר מיט זיינער גאנצען רייטערייא ,
 מאכטע זיך דעם נאכטס אויף , אונד
 שלוג דיא נאה געלענגען אדומיטער ,
 אונד אללע אנפיהרער דער רייטערייא ;
 דאו פאלק פלאָרה גון נאך הוינע .
 (כב) דעססען

באור

(יט) לחת לו ניר לבניו . למתן ליה
 מלכו ולבנותיה (הכשדי) . (כ) בימיו וגו' .
 רוצה לאמר , כי בימי יורם פשע אדום מתחת
 ידיהודה , ומרדו בהם והמליכו עליהם מלך ,
 והעבירו הנביא שם עליהם מלך יהודה .
 (מדברי רלב"ג) . (כא) צעירה , עיר
 מאדום , ועבר שם יורם להלחם עם מלך
 אדום . (רד"ק) . ויהי וגו' . פירוש
 כשהלך יורם צעירה , יכא לו חיל אדום , וחמו
 אלה נוכח אה עד למחר סילחמו אלה עם אה ,
 וכאשר היה בלילה קם יורם עם מחנהו והכה
 במחנה אדום כל אותם שהיו סובבים אליו
 והכה שרי הרכב , וכשהרגישו היו מנוהלים
 מחנה אדום , כי בפתאום נפלו עליהם ,
 ונס עם אדום הנשארים איש לאוהליו .
 ואמר אחר כך ופשע , כלומר עם כל זה
 שעשה יורם לאדום , מרדו עוד כל הימים
 מתחת יד יהודה . ואדוני אבינו ז"ל פירשוהי
 הוא קם לילה על מלך אדום , שהכה את אדום
 הסובב למלך ישראל , כלומר שהיו בעורתו
 שלא מרדו עדיין , כי היו באדום עדיין שלא
 מרדו , וקם מלך אדום והכה אותם , ואת
 שרי הרכב אשר ליורם . (רד"ק) . והפירוש הראשון נראה יותר נכון , כי לא הזכיר הכתוב את
 מלך אדום , תם הכשדי הסכים לדעת זאת , וגל פיה מתורגם אשכנזי . ונגם העם .
 אדום

שזעק שבע שנים : (יט) ניר . ממשלה :
 (כ) וימליכו עליהם מלך . ומימי דוד
 לא היה להם מלך כמו שנאמר ומלך חזק
 באדום וישם באדום נביאים (שמואל ב'
 ח'ו' . שמונה מלכים מלכו באדום לפני
 מלך מלך לישראל המנוי בספר בראשי
 (ל"ו"א) כנגדו מלכו בישראל שמונה
 מלכים . שחול חוש בוסת . דוד .
 ושלמה . ורחבעם . ואחזים . ואחא .
 ויהושפט . ולא היה מלך לאדום ומה
 שכתוב למעלה שהלך אדום עם יסורם
 בן אחאב ועם יהושפט למלחמה על
 מלך מואב לא מלך גמור היה אה נביא
 שאף הוא היה קרוי מלך וכמו שנאמר
 וימלך חזק באדום נבז מלך . מלכים א'
 כ"ג מ"ח . הנבז היה להם במקו' מלך ;
 (בא) הסובב איו . הסעוכי'א הספר ;
 (כב) חפשע

מלכים ב ה

הרגום אשכנזי כט

(כב) ויפֿשע אָדום מִתַּחַת יַד־
יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה אִזּוּ תִפְשַׁע
לְבַנְנָה בַּעַת הַהִיא : (כג) וַיִּתֵּר
דְּבָרֵי יוֹרָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה
הֵלֵאלֵהֶם בַּחֲבוּכִים עַל־כַּפֵּר
דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה :
(כד) וַיִּשְׁכַּב יוֹרָם עִם אֲבֹתָיו
וַיִּקְבֹּר עִם אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד
וַיִּמְלֹךְ אַחֲזִיָּהוּ בְּנוֹ רַתְחָתָיו :
(כה) בַּשָּׁנָה שְׁתַּיִם עָשְׂרֵה שָׁנָה
לְיוֹרָם בֶּן אֲחָאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
מֶלֶךְ אַחֲזִיָּהוּ בֶן־יְהוֹרָם מֶלֶךְ

(כב) דעססען אונגעאכטעט בליב אדום
בייא זיינעם אבפאלל פאן יהודה , ביס
אויף דיזען טאג ; אויך לבנה
עמפערטע זיך אום דיזע צייט . (כג) דיא
איבריגע געשיכטע יורם'ס , אונד
אללעם , וואס ער לייסטעטע , איזט
בעשריבען אין דען יאדערביכעקן דער
קעניגע יהודה'ס . (כד) ער ענטשליף
צו זיינען עלטערן , ווארד בייא איהנען
אין דור'ס שטארט בעגראבען , אונד
זיין זאָהן אחויהו רעגירטע אן זיינער
שטעללע . (כה) אים צוועלפטען
דעגירונגסיאהרע יורם'ס , זאָהן אחאב ,
קעניגס אין ישראל , ווארד אחויהו ,
זאָהן יהורם'ס , קעניג אין יהודה .
(כו) צווייא אונד צוואנציג יאהר וואר

יהודה : (כו) בן עשרים ושתים

שנה

באור

רשי

(כב) תפסע לבנה • מרדו יוסבי לבנה
ומרדו במלך ואינו יודע מנחמה חוונה
היו שהרי לבנה מחרץ ישראל היא ואומר
אני שהיו משבט יהודה ומרדו במלך :
(כד) ויקבר עם אבותיו בעיר דוד •
(כז) ודברי הימים ב' כ"ח' חומה בעיר
דוד ולא בקברות המלכים :
(ח) וחלישע

אדו' נסו לאהליה' • (כב) אז תפסע לבנה -
אס לבנה זו היא לאדום , למה אמר תפסע ?
הלא כבר אמר ויפסע אדום ? ואפשר כי
היתה לבנה זו סמוכה לארץ ישראל יותר
משאר אדום , וכפסע אדום , זאת לא
מרדה עדיין , ואשרי המלחמה הזאת מרדה ,
לפיכך אמר בעת ההיא • ורש"י ז"ל כתב ,
כי על לבנה שהיא לישראל אמר שמרדה ,
כשמרד אדום מרדה גם היא במלך , וזה
הפירוש רחוק בעיני (רד"ק) • (כו) בן
עשרים ונו' • והנה בד"ה (ב' כ"ב') אמר בן ארבעים ונתי' שנה , והנה מה שמנה בד"ה י' אינו
ללידת אחויה , אך לעת נמיחת מלכות עמרי , אשר בעבור היותו מורעו קרה לו שנהרג עם מלך
ישראל , וזה שאמר שלשים ואחת שנה לאסא מלך עמרי על כל ישראל , ואמר זה מלך שש שנים ,
ואחאב בנו עשרים ושתים , ואחזיה אנתים , ויורם היה בשנת שנים עשרה , הרי ארבעים ושתים
שנה , שעמדה מלכות עמרי • (רלב"ג) • ושם אמו עתליוהו בת עמרי • ולמעלה (פסוק י"ח)
אמר , כי יהורם אביו בת אחאב היתה לו לאשה , כאמר כי בת אחאב היתה , ואמר בת עמרי ,
כי בני בניס הרי הם כבנים , וכן ותבאנה אל רעוא אביהן (שמות ב') שהיה אבי אביהן , וכן
זרובבל בן שאלתיאל (חגי א' א') , והוא היה בן פדיה , שהיה בן שאלתיאל (דברי הימים א'
ג' י"ז י"ח י"ט) , ורבים ככה • ומה שאמר בו (פסוק שאמר זה) מתן בית אחאב , והוא
היה בן מתן בית אחאב , הוא גם בן מתן להם , כלומר כי על ידי מתן היתה קירובות
עמהם • (רד"ק) • (כח) ויכו

ער אלט , אלס ער דיא רעגירונג
 אנטראט , אונד איין יאהר רעגירטע ער
 אין ירושלים ; זיינע מוטטער הייס עחליהו ,
 אונד וואר איינע ענקעלין עמרי'ס ,
 קעניגס פאן ישראל . (כו) ער וואנדעלטע
 אויף דעם וועג דעם הויזעס אחאב ,
 טהאט , וויא דאזועלבע , וואס דעם
 עוויגען מיספיל , וואראן זיינע פערוואנד-
 שאפט מיט אחאב'ס הויזע שולד וואר .
 (כח) ער צאג מיט יורם , זאהן אחאב'ס ,
 צו פעלדע , געגען חואל , קעניג פאן
 ארם , וועגען רמות גלעד ; אונד דא
 ווארדע יורם פאן דען ארמים פער-
 וואנדעט . (כט) דיזער קעהרטע נון
 נאך יזרעאל צוריק , אום זיך
 דאזעלכסט פאן דען וואונדען היילען צו
 לאססען , דיא איהם דיא ארמים
 בייא רמה בייאגעבראכט האטטען ;
 אונד דאהער רייזטע אויך אחזיהו , זאהן
 יהורם'ס , קעניג פאן יהודה , נאך
 יזרעאל , אום יורם , זאהן אחאב'ס ,
 אין זיינער קראנקהייט צו בעווכען .
 ט (א) דער

שנה אחזיהו במלכו ושנה אחת
 מלך בירושלים ושם אמו
 עחליהו בת עמרי מלך ישראל :
 (כו) וילך בדרך בית אחאב ויעש
 הרע בעיני יהוה בבית אחאב כי
 חתן בית אחאב הוא : (כח) וילך
 את יורם בן אחאב למלחמה
 עם חזאל מלך ארם ברמות
 גלעד ויבן ארמים את יורם :
 (כט) וישב יורם המלך להתרפא
 ביזרעאל מן המכים אשר יכהו
 ארמים ברמה בהלחמו את
 חזאל מלך ארם ואחזיהו בן
 יהורם מלך יהודה ירד לראות
 את יורם בן אחאב ביזרעאל
 כי חלה הוא : ט (א) ואלישע

ב א ו ר

(כח) ויבן ארמים את יורם . הכה
 סבב השם יתנך , כי ברמות גלעד נפלו
 אחאב ויורם נכו , כי יורם הלך להלחם ברמות
 גלעד , ושם הוכה , וזה היה כלי אל שהיה
 יכול יהוא להמיתו . (רלכ"ג) . (כט) מן
 המכים אשר יכוהו ארמים . מן מחמת

דמסוהי אנט ארם . (הכשדי) . וכל הכניי
 מן מכה פה ציו"ד מ"ס כרנבי הזכרים , שלא
 כמנהג , והיה ראוי לבוא ציו"ת י"ו ,
 כדרך רנבי הנקבות . לראות את יורם .
 למסעה ית יורם . (הכ"ל) . והטעם לנקרו
 ולהיות לו עזר בעסק רפואתו .
 ט (א) חגור

מ כ ל ל י ו פ י

ח (ו) סרים , כמשמעו כן ת"י נוזלה סד : עובה , מקור : (ט) וכל טוב דמשק , ע"ד
 הפלגת הריבוי : (יא) ויעמד את פניו , פי' העמיד פניו לצד אחר שלא יראה חזאל
 ושם פניו על ידו עד זמן שהי' מתאפק מלצכות ולא יכול ויבך ובוש פועל עבר מנ"ע , והרות יהס ,
 תאר לרבות מעטין ההריון : (טז) ויהושפט , פי' וזית יהושפט : (יט) גיר , כמו נר
 צנירי , וי"ת מלכו : (כא) הסביב , ציו"ד המשך שלא כמנהג : (כו) עחליהו בת עמרי ,
 ולמעלה אמר כי יהורם אביו בת אחאב היתה לו לאשה , נאמר כי בת אחאב היתה ואמר בת
 עמרי כי בני בניס הדין כננים : (כט) יכהו , כמו הכהו :